

3. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монограф. – К., 2004.
4. Остапенко О.І. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий аспект, феномен і проблеми розвитку. – Львів, 1995.
5. Адміністративне право України: академ. курс: Підруч. / В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк и др.; Под ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2007. – Т. 1.
6. Берлач А.І. Адміністративне право України: Навч. посіб. – К., 2005.
7. Козлов Ю.М., Попов Л.Л. Административное право: Учеб. – М., 2002.
8. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навч. посіб. – К., 2008.
9. Бахрах Д.Н. Административное право России: Учеб. – М., 2000.
10. Иванова Л.В. Административное правонарушение: понятие и состав: Лекция. – Домодедово, 2000.
11. Гусаров С.М. Адміністративно-правові засади управлінської діяльності державної автомобільної інспекції України щодо забезпечення безпеки дорожнього руху: Дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2002.
12. Про дорожній рух: Закон України // ВВР. – 1993. – № 31. – Ст. 338; 1999. – № 19. – Ст. 173.
13. О безопасности дорожного движения: Закон Российской Федерации // Рос. газета. – 1995. – 26 декаб.
14. Новиков В.В. Адміністративно-правові основи профілактики порушень правил дорожнього руху: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 1997.

Надійшла до редакції 31.01.2011

СМІЛИЙ І.А., ад'юнкт
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.9

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОРУШЕНЬ ПОРЯДКУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ, ПРИЙНЯТТЯ НА НАВЧАННЯ, НАДАННЯ ЖИТЛА ІНОЗЕМЦЯМ ТА ОСОБАМ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

У статті висвітлено специфіку кваліфікації порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства. Визначено перелік необхідних документів, що слід долучати до матеріалів про адміністративне правопорушення.

Ключові слова: *приймаюча сторона, посадова особа, іноземець, особа без громадянства*

В статье освещается специфика квалификации нарушений порядка трудоустройства, принятия на учебу, предоставления жилья иностранцам и лицам без гражданства. Приводится перечень необходимых документов, которые следует приобщать к материалам об административном правонарушении.

Ключевые слова: *принимающая сторона, должностное лицо, иностранец, лицо без гражданства*

In the article the specific of qualification of disturbing, employment, acceptance, is reflected on studies, grant of habitation foreigners and persons, without citizenship. Certainly list of necessary documents, that it is necessary to attach to materials about administrative offence.

Keywords: *receiving party, public officer, foreigner, non-citizenship person*

Результати проведеного узагальнення специфіки документування порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства свідчать про окремі проблеми при документуванні даних адміністративних правопорушень та застосування норм матеріального і процесуального права.

Розроблення окресленої проблематики сприятиме формуванню однакової та правильної практики документування зазначеної категорії справ.

Базове підґрунтя дослідження проблем адміністративної відповідальності, встановлення сутнісних характеристик адміністративного проступку склали дослідження В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.К. Гіжевського, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, В.В. Доненка, Є.В. Додіна, С. В. Ківалова, Л.В. Ковалю, Т.О. Коломосць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, А.П. Коренєва, Є.В. Курінного, О.В. Негодченка, О.І. Остапенка, А.О. Селіванова, В.М. Селіванова, О.Ф. Скакун, В.Д. Сушенка, М.М. Тищенко, Ю.С. Шемшученка, В.К. Шкарупи та деяких інших вчених.

Метою дослідження є вирішення питань, що виникають при документуванні порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без

громадянства, а також при розгляді справ зазначеної категорії у місцевих судах загальної юрисдикції, попередженні найбільш характерних порушень чи неправильного застосування норм матеріального та процесуального права.

Для досягнення цієї мети передбачається вирішити такі завдання:

- здійснити юридичну характеристику порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства;
- розкрити специфіку документування порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що формуються в сфері документування адміністративних порушень, вчинених іноземцями на території України.

Предмет дослідження – особливості документування порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства.

Протиправне перебування іноземців у державі перетворилося на вагомий дестабілізуючий фактор у сфері правопорядку. Саме з незаконною міграцією пов'язується зростання окремих видів правопорушень, поширення небезпечних захворювань, розвиток підпільного ринку праці тощо. Більшість іноземців прибувають в Україну на запрошення приймаючої сторони, яка в свою чергу сприяє їм в ухиленні від виїзду з України після закінчення терміну перебування, в незаконній реєстрації, оформленні документів на проживання, працевлаштування, що становить загрозу економічній стабільності і призводить до ускладнення криміногенної ситуації в Україні.

Іноземці й особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах разом із громадянами України [5]. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України, визначається ст. 26, 33 Конституції України, відповідно до яких іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України [3]. Наявність прав іноземців та осіб без громадянства прямо пов'язана із законністю їх перебування на території України. У разі порушення певних встановлених державою умов їх перебування приймаюча сторона несе відповідальність згідно зі ст. 204 КУпАП, а саме за порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців і осіб без громадянства та оформлення для них документів.

Порушення посадовими особами підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, у тому числі іноземними суб'єктами господарської діяльності, що діють на території України, встановленого порядку працевлаштування, прийняття на навчання іноземців та осіб без громадянства, надання їм житла, а також інші порушення, якщо вони будь-яким чином сприяють іноземцям та особам без громадянства в ухиленні від виїзду з України після закінчення терміну перебування або спрямовані на їх незаконну реєстрацію, оформлення документів на проживання, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

Об'єктом зазначеного правопорушення є суспільні відносини, що посягають на встановлений порядок управління в сфері працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців та осіб без громадянства, оформлення для них документів. Зазначені відносини регулюються законами України: «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 04 лютого 1994 р., «Про біженців» від 21 червня 2001 р.; Правилами в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України № 1074 від 29 грудня 1995 р.; постановами Кабінету Міністрів України: № 322 від 08 квітня 2009 р. „Про затвердження Порядку видачі, продовження строку дії та анулювання дозволів на використання праці іноземців та осіб без громадянства”, № 1238 від 5 серпня 1998 р. „Про затвердження Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів” та ін.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого даною статтею, полягає у порушенні посадовими особами підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, у тому числі іноземних суб'єктів господарської діяльності, що діють на території України, встановленого порядку працевлаштування, прийняття на навчання іноземців та осіб без громадянства, надання їм житла, а також у інших порушеннях, якщо вони будь-яким чином сприяють іноземцям та особам без громадянства в ухиленні від виїзду з України після закінчення терміну перебування або

спрямовані на їх незаконну реєстрацію, оформлення документів на проживання.

Підприємства, установи та організації, незалежно від форми власності і господарювання, та іноземні суб'єкти господарської діяльності, що діють на території України (далі – роботодавець), можуть використовувати працю іноземців лише за наявності у них дозволів на працевлаштування, якщо інше не передбачене міжнародними договорами України [8]. Роботодавці, які запрошують іноземців з метою працевлаштування, забезпечують своєчасне роз'яснення їм прав, свобод та обов'язків, передбачених законодавством, ведуть відповідний облік цих осіб, а також несуть відповідальність за своєчасне оформлення документів на право їх перебування в Україні [11]. Дозвіл на використання праці іноземця та особи без громадянства (далі – іноземець), що надає право роботодавцю тимчасово використовувати працю іноземця на конкретному робочому місці або певній посаді, видається роботодавцю у разі відсутності в країні (регіоні) працівників, спроможних виконувати відповідні роботи, або наявності достатніх обґрунтувань доцільності використання праці іноземця, якщо інше не передбачене міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [8].

Дозвіл на використання праці іноземця видається роботодавцю Державним центром зайнятості або за його дорученням – центром зайнятості Автономної Республіки Крим, обласними, Київським та Севастопольським міськими центрами зайнятості (далі – центр зайнятості). Дозвіл на використання праці іноземця видається роботодавцю, що зареєстрований у центрі зайнятості як платник страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (далі – Фонд) та не має заборгованості перед ним. Дозвіл на використання праці іноземця видається на строк до одного року. Для продовження строку дії зазначеного дозволу роботодавець подає до центру зайнятості не пізніше як за місяць до закінчення строку дії дозволу документи. Дозвіл на використання праці іноземця, який належить до категорії "внутрішньокорпоративні цесіонарії" або "особи, що надають послуги без комерційної присутності в Україні", видається на строк не більше ніж три роки. Строк дії зазначеного дозволу може бути продовжено на два роки, для чого роботодавець подає до центру зайнятості не пізніше ніж за місяць до закінчення строку дії дозволу документи, зазначені у пункті 7 названого Порядку. Роботодавці мають право на використання праці іноземців, які постійно проживають в Україні, та інших іноземців у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, без оформлення дозволу на використання праці іноземця [8].

Роботодавець протягом трьох робочих днів з дати початку та припинення роботи іноземця письмово повідомляє центр зайнятості про дату початку та припинення роботи, забезпечує реєстрацію паспортного документа іноземця у відповідному органі внутрішніх справ, про що протягом п'яти робочих днів інформує центр зайнятості. Якщо іноземець без поважних причин не став до роботи у передбачений трудовим договором (контрактом) строк, роботодавець протягом трьох робочих днів повинен письмово повідомити про це відповідні органи внутрішніх справ, державної прикордонної служби і центр зайнятості. У разі анулювання дозволу на використання праці іноземця або у випадку, коли іноземець без поважних причин не приступив до роботи в передбачений трудовим договором (контрактом) строк, іноземця може бути видворено за межі України. Роботодавець, який запросив до себе на роботу такого іноземця, відшкодовує державі витрати, пов'язані з його видворенням, в порядку, встановленому законом [8].

Прийом іноземців на навчання здійснюється вищими навчальними закладами, які мають дозвіл (ліцензію) на провадження відповідної освітньої діяльності. До вищих навчальних закладів приймаються іноземці без обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [9]. Прийом іноземців на навчання здійснюється на підставі: міжнародних договорів України, загальнодержавних програм, договорів, укладених вищими навчальними закладами з юридичними та фізичними особами [10].

Реєстрація національного паспорта іноземця (документа, що його замінює), який прибув в Україну з метою навчання, проводиться в органах міграційної служби на підставі письмового звернення навчального закладу, який видав запрошення на навчання або одержав відповідне направлення Міністерства освіти. Звернення подається до органу внутрішніх справ не пізніше трьох робочих днів з дати подання іноземцем для реєстрації національного паспорта (документа, що його замінює) до навчального закладу. Вищий навчальний заклад, який здійснює прийом іно-

земців на навчання, несе відповідальність за своєчасне оформлення документів на право їх перебування в Україні [9].

Під житлом слід розуміти квартири багатоквартирних будинків, одноквартирні будинки, кімнати в квартирах чи одноквартирних будинках, а також інші приміщення, призначені для постійного або тимчасового проживання людей, що завершені будівництвом та віднесені у встановленому порядку до житлового фонду.

Суб'єкт такого правопорушення становлять посадові особи підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, у тому числі іноземних суб'єктів господарської діяльності, що діють на території України. Обов'язковою ознакою суб'єкта відповідальності є виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із прийняттям на навчання іноземців та осіб без громадянства, наданням їм житла, використанням праці, здійсненням реєстрації, оформленням документів на проживання.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу (особа усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків), так і у формі необережності (особа передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити) [5].

Протоколи за вказане правопорушення складаються на підставі ст. 255 КУпАП уповноваженими на це посадовими особами територіальних і транспортних органів та підрозділів внутрішніх справ, які мають спеціальні звання. До протоколу долучаються матеріали, що підтверджують факт вчинення адміністративного правопорушення [12].

Аналіз практики документування та розгляду правопорушень зазначеної категорії свідчить, що до матеріалу необхідно долучати:

- 1) рапорт працівника ОВС про факт виявлення порушень порядку, працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства;
- 2) копію паспорта посадової особи, стосовно якої складено адміністративний протокол;
- 3) пояснення посадової особи, стосовно якої складено адміністративний протокол;
- 4) копію паспорта іноземця, що порушує правила перебування в Україні;
- 5) пояснення іноземця, що порушує правила перебування в Україні;
- 6) копію посадової інструкції посадової особи, стосовно якої складено адміністративний протокол, з її функціональними обов'язками;
- 7) наказ про призначення відповідальної особи за прийом іноземців на роботу, навчання;
- 8) наказ про прийом іноземця на навчання, роботу або трудовий договір;
- 9) копію свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи.

Нерідко особи, які використовують працю іноземців без відповідного дозволу на це, а також безпосередньо іноземці, які працюють без дозволу на працевлаштування, при перевірці належних документів відмовляються давати пояснення про факт працевлаштування і таким чином ускладнюють документування порушень правил перебування іноземців в Україні та розгляд справ у місцевих судах. У зазначених випадках, відповідно до п. 12 ст. 11 Закону України «Про міліцію», як допоміжний засіб попередження протиправних дій необхідно проводити кіно-, фотофіксацію та долучати до адміністративної справи магнітні носії про факт порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства.

Справи про правопорушення, передбачене цією статтею, розглядаються відповідно до ст. 221, 38 КУпАП.

Стаття 10 Закону України «Про міліцію» визначає основні обов'язки міліції, одним із яких є контроль за додержанням громадянами та службовими особами встановлених законодавством правил паспортної системи, в'їзду, виїзду, перебування в Україні і транзитного проїзду через її територію іноземних громадян та осіб без громадянства. Аналіз цієї статті та п. 6 ст. 5 постанови Кабінету Міністрів України № 844 від 14 червня 2002 р. «Про утворення Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб» надає право співробітникам органів внутрішніх справ здійснювати заходи щодо виявлення правопорушень іноземців в Україні.

Іноземець та особа без громадянства, який вчинив злочин або адміністративне правопо-

рушення, після відбуття призначеного йому покарання чи виконання адміністративного стягнення може бути видворений за межі України. Фізичні або юридичні особи, які запрошували чи приймали цих іноземців та осіб без громадянства, влаштували їх незаконний в'їзд, проживання, працевлаштування, сприяли в ухиленні від виїзду після закінчення терміну перебування, в порядку, встановленому законом, відшкодовують витрати, завдані державі видворенням зазначених іноземців та осіб без громадянства [3].

З метою зміцнення контролю за режимом перебування в державі іноземців та запобігання вчинення ними правопорушень, у тому числі порушень з боку фізичних та юридичних осіб, чії дії сприяють порушенню правил перебування в Україні, МВС України вводить у дію спеціальні цільові операції: „Мігрант”, „Іноземець”, „Підприємець”, „Студент”, „Турист”, „Магістраль” [13].

Список використаної літератури

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // ВВР УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України // ВВР. – 1994. – № 23. – Ст. 161.
4. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 02.12.2010 р. // ВВР. – 2004. – № 15. – Ст. 232.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
6. Про утворення Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України № 844 від 14 червня 2002 р.
7. Про Правила в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію: Постанова Кабінету Міністрів України № 1074 від 29 грудня 1995 р.
8. Про затвердження Порядку видачі, продовження строку дії та анулювання дозволів на використання праці іноземців та осіб без громадянства: Постанова Кабінету Міністрів України № 322 від 8 квітня 2009 р.
9. Про затвердження Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів: Постанова Кабінету Міністрів України № 1238 від 5 серпня 1998 р.
10. Про затвердження Порядку набору іноземців на навчання в Україні та Порядку видачі іноземцям запрошень на навчання в Україні: Наказ Міністерства освіти і науки України № 544 від 12 серпня 2003 р.
11. Про затвердження Інструкції про порядок продовження терміну перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства: Наказ МВС України № 1456 від 1 грудня 2003 р.
12. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення: Наказ МВС України № 185 від 22 лютого 2001 р.
13. Про затвердження Основних напрямків службової діяльності структурних підрозділів апарату МВС України та відповідних органів і підрозділів ГУМВС, УМВС, УМВСТ, внутрішніх військ МВС України по протидії незаконній міграції: Наказ МВС України № 829 від 31 липня 2003 р.

Надійшла до редакції 17.02.2011

ЧАПЛІНСЬКА Ю.А., викладач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.9

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ САМОУПРАВСТВА ЯК АДМІНІСТРАТИВНОГО ДЕЛІКТУ

Розкрито особливості розмежування самоуправства як адміністративно караного делікту, від злочину.

Ключові слова: самоуправство, кваліфікація, порушення, державний службовець, посадова особа.

Раскрыты особенности разграничения самоуправства, как административно наказуемого деликта, от преступления.

Ключевые слова: самоуправство, квалификация, нарушение, государственный служащий, должностное лицо.

The features of differentiating of arbitrariness are exposed in the article, as administratively punishable delikt from a crime.

Keywords: arbitrariness, qualification, violation, civil servant, public servant.

